

Gassel.

Den 13^{den} Augustus 1897 bezocht ik deze gemeente; ik reed van Cuyk over Beers naar Gassel, vandaar naar Escharen, naar Telp en naar Graaf, en vervolgens naar Nijmegen.

Op de grens van Beers en Gassel vond ik een eenwacht van $\pm$ 30 ruiters onder twee commandanten, van welke de een de welkomstrede voorlas, terwijl de andere, een zoon van den wethouder Jans, mij later toesprak bij het heengaan.

Op het versierde raadhuis vond ik den burgemeester en diens twee wethouders; ik praatte met hen over alles en nog wat; vooral over het waterschap de Raam, dat voor een klein gedeelte in deze gemeente ligt. - De burgemeester had zelfs in het voorloopig bestuur gezeten, maar was later, toen het definitief bestuur gekozen moest worden, er uit getreden. -

Op mijne audientie verscheen de pastoor; ik onderhield mij geruimen tijd met hem; hij maakte een prettigen indruk. De veldwachter kwam klagen, omdat hij nadeel had onderzonden, doordat hem zijne bijbaantjes verboden waren en zijn tractement deswege slechts verhoogd was van f. 24. - tot f. 27.5. - Ik beval zijne belangen later nog eens aan bij burgemeester en wethouders. -

De wethouder Jans, vader van den der commandanten van de eenwacht, woont op eene der 7 boerderijen, welke behooren onder het kasteel van ^{en onder Gassel liggen} ~~Stongsticht~~. Dit kasteel, een en clos van ruim 300 ^{gedeelte} ~~80~~ ^{ac.}, ^{gelegen} op grondgebied van Gassel, behoort aan een Belgischen eigenaar, G. v. S. M. Ghislaine markies de la Brosse de Thiennes te Lambire; deze komt er eens een dag of drie om de 5 of 6 jaren; ^{Nijmegen, zoon van wijlen het staatslid Walther uit} ~~Stalder uit de Graaf~~ is zijn rentmeester. Het kasteel is niet gemeeubeld; als de eigenaar er komt, dan logeert hij bij zijn rentmeester te Graaf. Bij de bevolkingsregisters ontbrak een register van aangiften van vestiging; de strafverordening dagteekent van 1883, en is dus niet in overeenstemming met het nieuwe wetboek van strafrecht. - Zonder bepaald verwaarloosd te zijn, heeft de heele administratie over het algemeen genomen toch een kommerlijk aanzien.

Toen de burgemeester in Mei 1898 beëdigd moest worden

Gassel.

na zijne benoeming als zoodanig, vertelde hij mij, dat de invloed van den wethouder Jans zeer verminderd was, doordat hij een meisje verleid had. - Dit was nu reeds de tweede keer, dat hij zulks deed; hij was nu 62 jaar, en had eene vrouw en groote kinderen. - Jans was juist herkozen als lid van den gemeenteraad en als wethouder, toen het bekend werd, dat een meisje van hem moest bevallen; had hij nog herkozen moeten worden, dan was hij zeker gevallen. -

Den 29 April 1902 kwam ik weer in Gassel, Van Cuyf reed ik langs den provinciaalen weg van via Beers naar Gassel; van daar naar Escharen, en vervolgens weer terug naar Cuyf. ~~Op den provinciaal~~ Ik vernam van B. en W. dat de bevolking blijft achteruitgaan; een goede reden wist men daarvoor niet aan te geven; de minder opgevoeden trekken niet naar Duitsland. Er zijn geen tien nationaalheidsbewijzen voor Gassel afgegeven.

Ontrent het groote aantal levensboeken afgegeven, 2, op 15 geboorten, wist men geene verklaring te geven.

De archieven zijn op de secretarie ^{afgeleefd} geborgen in een kast tegen de buitenuur; ik gaf in overoefing daarvoor een kast te maken tegen een binnenuur in de raadszaal. De archieven zullen daar niet te lijden hebben van het vocht, gelijk thans het geval is. Men zeide mij toe daarvoor te zullen zorgen.

Gassel bezit ruim 120 h. A. broekgrond, dennenbosch en heide, gelegen tusschen het dorp en het kasteel Tongelara; daar wordt srenters reuk verschaft aan behaeflijgen.

Tongelara is een euclos van 306 h. A. met 12 boerderijen, waarvan 7 onder Gassel, 1 onder Ell, 1 onder Beers en 3 onder Escharen. De eigenaar heeft er nooit gewoond. De Heer Waller was de eerste administrateur. Hij was K. C. geestelijke en woonde daar misfelijk wel 40 jaren. Hij had daande W. kelis; de kapel is er nu nog in orde, de kaarven staan nog op de candelabers. de misheeren zijn nog aanwezig. Hij stierf in 1872 en werd toen als rentmeester verwanger door den Heer Kamin Waller uit Gassel, die er nooit woonde. - Het kasteel wordt slecht onderhouden; de gronden worden te veel te beten; winters en zomer werken daar 800, beiders onder een oppzichter; 8 winters verdienen zij f 0.40, 40 nemen f 0.80. - Jaarlijks wordt voor f 500 loon van voor

Gassel.

f 500 0 maaisel verkocht. De boerderijen zullen te samen + f 6000 schuld betalen; per h. A. door elkaar f 25. - De grondlasten bedragen te samen f 1200. - Voor enkele jaren werd er voor f 70.000 aan hant verhandt. Alles is nu netjes ingeplant en opgepoet. -

En inwoners van Gassel, Werten, werd mij genoemd als een buitengewoon goed schrijnwerker; bij Beethouwer de de meubelen der kerk, het albaar enz.; vooral de camm., niebanke maak een bijzonder mooi stuk zijn van beeld, liacra kunst.

Op mijnne audientie verscheen alleen pastoor van de Creon., voort, sinds 12 jr is hij pastoor te Gassel; hij kan het goed met zijne parochianen vinden, hetgeen nu b. a. zeer bleek, nu men van herdentan, dat de parochie 200 jaren bestond; de gemeente gaf hem een doopvont enz. -

Den 14 Maart 1905 kwam ik weer in Gassel. Ik reed er van uit Cuyf heen; ik bezocht daarna de gemeenten Escharen en Gassel, en ging toen weer langs denzelfden weg als ik gekomen was naar Cuyf terug.

Ik verbleef audientie van pastoor van de Creonwoud, een een., voudig dorpsgeestelijke, die nog in eene eenvoudige woning woont; hij kwam ~~om~~ om zijne opwachting te maken en had niets byson. defes te zeggen.

Bij onderzoek bleek mij, dat het archief nog in dezelfde rochlied. kash bewaard werd, boven ⁱⁿ een andere kash, welke ik toevallig opende, zat een musfheennest! Men vond dat wel zeer onaanget. naarm, en bleefde mij, nu ten spoedigste eene behoorlijke archief. kash tegen een binnenuur van de raadszaal te zullen laten maken.

B. en W. herverden, dat wanneer de Staten slechts een kleine subsidie gaven, de raad zekere gemisopt zou worden bevonden, om mede de werken dat het in orde brengen van de Raam. -

De raadsleden waren goed over de gemisopt vermeld; drie wonen aan den Maasdijk, een in de kern, een te Ellhoek, en twee te Klein Gassel.

De Beerse klas loopte tusschen Tongelara en Klein Gassel door. Van B. en W. ernstig in overoefing gegeven om een uitgewerkten staat der gemeente eigendommen aan te leggen, waarin alle details

Cassel.

ombrent cultuur, exploitatie, inkomsten en uitgaven met accurateste worden genoteerd.

De heugten de algemeene begraafplaats was erg goed gepraaid; en, dat die eenige waarde had, had men die in het najaar 1904 verkocht; men had er juist een andere geplant!

Dr. Hilbers uit Lyra is belast met de geneeskundige armenpraktijk; dr. Schaepp, apotheker te Lyra, levert de medicijnen; juffrouw Stroblum uit Lyra is voor de verloskundige hulp; geen van allen geniet een vast salaris; allen declareren kunnen meer, klijnt kosten.

Alvorens in consumptie te worden gebracht, wordt uit nood geslacht we gekend door den weerdts Raats te Cayk.

De veldwachter heeft geen qualificatie; traktement is f 275 + f 20. - kleeding; van November tot April maakt hij ook nacht dienst doen!

Wegens overtredingen van de leerplichtwet behoeven geen processen weerbakt te worden opgesteld. Herhalingsonderwijs wordt gegeven aan zeven kinderen.

Armoede wordt er niet geleden. Als er broodbedeeling is, wordt er slechts een brood gehaald. - Algemeen armbestuur heeft slechts f 100 inkomsten; in den regel komt men daarmede uit; maar in 1903 en 1904 moest gemeente met een klein subsidie bijspringen.

Den 6 April 1909 kwam ik weer in Cassel; ik had me aan het station Kavenslein laten afschalen, en toen eerst tscharen bezocht; ik ging later nog naar Beers, en nam ten slotte de klaps den hein naar den Bosch.

Ik verkleende audientie van Pastoor Kuntz, sinds een half jaar als zoodanig in functie; een eenvoudige gemaedelijke haren, zonder prebenties.

De burgemeester is oud; er gaat geenkracht meer van hem uit; hij zal in 1910 wel niet herbenoemd kunnen worden; hij heeft tegenover zijne wekhouders niets te vertellen.

De veldwachter is nog slechts minimumlijder; f 275 traktement; na lang prouken kreeg ik het zoover, dat op de begraafplaats van 1910 f 25 meer voor den man zal worden uitgekeerd.

Burgemeester klaagt, dat de waterleidingen niet kunnen

Cassel.

men geneeigd worden, omdat er zoveel hand aan den band is geplaat; vooral op Tongelaer is het erg. Den Klever aan hun verstand gebracht, dat het provinciaal reglement daarin voorziet, en dat zij dat moeten deepafen; als zij ter zake met den Rentmeester, den Heer Walter afspreken, zou alles zeker in der minne kunnen geregeld worden.

Er is nog geen staak van gemeentebestellingen; men had wel iets openlaakt, dat als zoodanig dienst moest doen, maar het beantwoordde heelmaal niet aan mijne bedoeling; men zal een nieuw staak maken.

De archiefkosten zijn thans behoorlijk in orde gebracht; mus, schermen waren niet meer aanwezig!

Dr. Canters uit Lyra, de opvolger van Dr. Hilbers, is thans belast met de geneeskundige armenpraktijk; hij schrijft boegrekeningen.

Het nood geslacht we wordt gekend door v. d. Braech uit Lyra, een ge diplomaerd Vrijes hevermeester; in geval van twijfel wordt de weerdts gehaald.

Wegens overtreding der leerplichtwet behoeven geen processen weerbakt op gebracht te worden; meerdere hevermeesters uit Tongelaer moeten van tijt tot tijt voor de Commissie komen; maar daar blijft het dan ook bij.

Van herhalingsonderwijs profiteeren 4 of 5 kinderen.

Schoolhoofd is ziek; zal wel ontslag moeten nemen; heeft een zoon van 35 jr als onderwijzer in zijn school staan; deze heeft echter geen hoofdatte en kan zijn vader dus niet opvolgen.

Toen een arme man typhus kreeg (in 1908) liet men uit Nynegem een broeder van Johannes de Woe komen om hem te verplegen; de man herstelde; gemeente betaalde voor dien broeder f 75.

Den 10 Mei 1910 schreef ik aan
le Marquis de la Trössière - Thiermes
Château de Hallville
Flairmel

Departement du Morbihan
om hem van Deursen, burgemeester van klaps, als
rentmeester van Tongelaer aan te bevelen. -

Gassel.

Den 11 April 1913 bezocht ik Linder, Gassel en Escharen. De burgemeester - Iuberts - is ziek; ik ga hem te zijnen huize even bezoeken; influenza; hoewel hij 62 is, ziet hij er uit als iemand van ruim 40. —

De wekhouders Jans en Bardaël zijn geschikte menschen, met wie nog al te praten valt; vooral met Jans.

Er zijn nog al menschen naar Amerika; het schijnt, dat het bleu menschen daar nog al goed gaat; ze blijven ten minste nog al daar, en komen niet terug.

Er zijn geen partijenschappen; raadsleden worden geregeld bij candidatuurstelling gekozen; waren er goed over de helle gemeente verdeeld.

Opmerking werd gemaakt, om het te verbeteren, heeft men 20.000 k.g. stalenmeel gemaaid; dat heeft veel geholpen; het is veel verbeterd.

Er is een vrij goede staat (met kaart) aangelegd van de gemeentelijke bezittingen.

Voor het archief werd in de Raadszaal goede bergplaats verleend. — ^{De} de secretarie mogen nog wel een paar dozen worden aangeschaft.

De waterleidingen worden goed onderhouden; over het algemeen heeft men echter niet te lijden van de droogte, dan van het water; de gemeente ligt tamelijk hoog; de gronden zijn licht.

De Naam wordt bepaald heel goed door de Naamcommissie onderhouden; geen hout meer ^{niet onder} langs de kanten; ook Veldevechter doet goed zijn dienst; om zijn lofkomst te verzekeren, sloot men een contract met een levensverzekering maatschappij; als hij 65 jr. is, dan krijgt hij $\text{f} 1500$; sterft hij van tevoren, dan krijgt de weduwe het bedrag der betaalde premies terug.

Vele meisjes uit Gassel bezoeken de Zusters school te Beers.

De landbouw cursus en de tuinbouw cursus te Cuyk wordt trouw gevolgd door inwoners van Gassel; deszelfs het teken onderlijfs in Lyrae.

Er wordt geen armoede geleden; als het noodig is, dan worden de menschen voldoende ondersteund.

Ook hier heeft de winkelnering van de rentiers veel te

Gassel.

lijden, en heeft weinig te betekenen.

Er kwam een goed nieuw toren munster, waarvan de gemeente $\frac{2}{3}$ der kosten betaalde; geleverd door Leysbouts te Loken.

Walter kreeg ontslag als rentmeester van Tongelaar; ook de wekhouders - prokmeester werd weg gezwaagd, v.d. Elortel, de burgemeester van Cuyk, werd tot rentmeester benoemd.

Coöperatieve roombalerfabriek (200 kalcien) werkte eerst met handbrecht; thans met een motor.

Den 8 Augustus 1918 bezocht ik per auto van uit Lyrae de gemeenten Velp, Beers en Gassel.

Het onderhoud van de Naam is ook voor deze gemeente van belang; waterschap zorgt ^{goed} voor de rivier. —

De Ottersgraaf en de Dies graaf, onder Tongelaar, beide uitlozende in de rivier de Naam moesten door gemeente worden gesuiverd en gereinigd; Gassel draagt dat onderhoud voor $\text{f} 25$ aan het Waterschaps bestuur over, en is daarmede erg goed.

Levrou van Wijchevoel - van Nispen kocht voor een van haar zoons in 1917 voor $\text{f} 290.000$ het kasteel Tongelaar. Twee zoons kwamen plotseling te sterven. Toen werd Tongelaar weer verkocht, nadat levrou voor $\text{f} 60.000$ had gevallen was. Twee boerderijen (13 hl. A.) werden voor $\text{f} 2000$ de hl. A. publiek verkocht; de rest werd uit de hand verkocht aan Wageningen, mandiermacher de Vlijmen; die zal er wel heel handig ten behoeve van zijne mandierma. kerij op zetten.

De Baeren in Gassel willen wel vooruit; voor een fokstier werd $\text{f} 2000$ betaald; voor een valentje van 1 maanden $\text{f} 5500$! — Voor een asfaltatie heropst (Cuyk, Beers, Gassel) werd zelfs $\text{f} 30.000$ besteld.

Heel veel kalcien zal nog ongeveer even groot zijn als voor den oorlog; de Heuten hebben echter al hun jong vee moeten afschaffen; de grotere baeren modesten zelfs opzettelijk doen.

Gasfel.

De coöperatieve stoomzuivelfabriek gaat goed, de koeien zijn op het moment in uitstekende conditie, tengevalge van de goede weiden; er komt op het moment evenveel melk als in den besten zomer. Maar van den winter zal het zeer keurig zijn, door dat er geen krachtvoer is.

Voor den zeldwachter verkreeg ik van B. l. u. dat diens salaris van f 450 op f 600 zal gebracht worden. De kleeren houden niet van belasting behalen; de koeifde lijke Onslay moet looij gehouden worden; voor 1918 be draagt zij f 150! —

Den 3 Juni 1922 bezocht ik van uit Cuyk de gemeenten Escharen en Gasfel.

Burgemeester Huberts had met inzien van 11 eervol ontslag gekregen; zijn opvolger was nog niet benoemd. Zoek ging ik hiernaar naar Gasfel, omdat die gemeente er anders bij over schoot.

Met de bleide wethouders, vooral met wethouder Jans, viel nog al te praten.

De nieuwe zeldwachter is er nog niet; hij krijgt te 3 Bosch eerst ontslag tegen 11 Juni. Toevalligerwijze kon hij toch een woning huuren en kan hij dus trouwen. een bakker kwam te buerlijden; diens wijk werd verlief Gasfel

Electriciteitsbedrijf kost f 13.000; licht 70 cent kracht 35 cent. Volgens laatste regeling licht 55 cent

Distributie levensmiddelenbedrijf uit gewone middelen betaald; ging onder directie van gemeente secretaris, later onder die van Walboomers. Blijft goed gelaopen.

Veel animo voor burgerwacht; goede eigen schietbaan.

Met de wethouders de werken tot sluiting van de Deerse Maarsmond gaan bekijken. De aannemer maekt 4.200 m³ dijke muren; die dijk heeft een regelmatig verval van 11.22 m aan de zijde van Sinden, hak 10.93 m aan de zijde van Grave. Het weiland van den dijk wordt onder een regelmatig, naar de rivier

Gasfel.

afhellend profiel gebracht. Drie sluizen maken worden er begraaf, en dus op nieuw gebouwd; een tegenover Gasfel, een tegenover Escharen en een daar tussehen in.

Een geweldige ommekeer deed ons naar Gasfel terugkeeren; op de Maarsdijk wachtten we de bus af